

גניבה על-ידי סוכן

אפשטיין

מלונדון, דרך גינה —

לגייס מיליון דולאר בעצמו, על מנת להחזיר זימן לברקליס ולקבל תמורתם איגרות הולליס באותו הערך. הסוכנות, לעומתה, תקח על עצמה לפטור את בעיית המיליון השני.

ואנכם, תוך ימים מעטים גייס פויכטוונגער את המיליון הראשון, וכשפנה לברקליס בתל-אביב, שהיה המתווך עם הברקליס הלוונדוני, נענה: "אתם באמת חייבים לנו את הכסף, אבל העניין נעשה באמצעות ה"סוכנות, לכן תפנו אליה".

פויכטוונגער פנה לסוכנות, ושם הסבירו לו כי יקח את מיליון הדולאר, יעביר אותם לפקודת הסוכנות היהודית בגינה, ואז יסודרו העניינים ואיגרות ההולליס יוחזרו. הכסף הועבר לגינה, אך רק לשעות ספורות. שוב באה הודעה בחולה מהסוכנות בארץ אל בנק פויכטוונגער: "טעות! זה לא יכול ללכת בדרך הזו — תעבירו ישר לבנק ברקליס".

מנהלי פויכטוונגער מילאו את ההוראה. ה"מיליון הועבר ללוונדון, ואיגרות הולליס בסך מיליון וחוזרו בתמורה. כך נסגרה פרשת המיליון הראשון. אך עדיין נותרה בעיית המיליון השני. והסוכנות גילתה גם פה תושיה.

הצעתה היתה בת כמה שלבים:

- הסוכנות תפקיד בבנק פויכטוונגער סך של מיליון דולאר.
- בנק פויכטוונגער יתן לאחת מן החברות הקשורות בסוכנות — רסקו — הלי-תאם בלירות ישראליות.
- מיליון הדולאר יועברו לברקליס, ואז יוחזרו איגרות ההולליס.

התוצאה תהיה: פויכטוונגער יהיה חייב מיליון דולאר לסוכנות, ורסקו תהיה חייבת לפויכטוונגער. כאשר יוחזרו הדולארים תוחזר זונה הלירות.

פויכטוונגער הודיע כי לא יוכל לעמוד במעמסה של מתן הלוואה לרסקו, ואז הציעה הסוכנות הצעה אלטרנטיבית:

הסוכנות תחגל לשחרר את ההולליס ה"מופקדים בברקליס, מבלי שפויכטוונגער ישלם בינתיים את מיליון הדולארים. הוא יישאר חייב אותם. הסוכנות תספק לברקליס ערבות אחרות תמורת האיגרות, בצורת ניירות-ערך וזימן ואיגרות הולליס אחרות, ה"שייכות לסוכנות. בתמורה ילחץ שוב בנק פויכטוונגער כסף לחברת-בת של הסוכנות.

נעשה הסכם בין הצדדים. עתה חייבת הסוכנות בסכום 2,350,000 ל"י לבנק פויכטוונגער, החייב, מצידו, 900,000 דולאר לבנק ברקליס. שבידיו מופקדים ניירות-ערך של הסוכנות. אבל בהא תליא.

בסוף חודש זה צריך היה בנק פויכטוונגער במהדורות הקודמת לשלם את חובו לברקליס. אך היה ברקליס משחרר את ניירות הסוכנות, והסוכנות היתה מחזירה את חובה לפויכטוונגער.

אך מאז התפוצצה פרשת הבנק הישראלי ברעש גדול. המנהלים הודחו והמשרה חוקרת. היא חוקרת בכל כיוון. מלבד בכיוון המורה על הסוכנות היהודית לארץ-ישראל. הסיבה ברורה: אם יועמדו מנהלי פויכטוונגער לדין גם על עיסקה זו — יהיה זה תחת סעיף חמור מאד של החוק הפלילי: גניבה על-ידי סוכן. ואז תהפוך הסוכנות, אוטומטית, שותפת אקטיבית.

העיסקה בוצעה. איפה היה באותה עת אריה פינקוס, יו"ר הנהלת הסוכנות היהודית? למה הירשה לאנשיו להעביר איגרות הולליס ללוונדון, שהיו שייכות בעצם לאותם אנשים שכבר רכשו אותן קודם לכן במיטב כספם ליד דלפקי בנק פויכטוונגער?

★ ★ ★

טובת הנאה

אזכר אנשי הסוכנות היהודית לא הסתפקו בכך. כיאה לציונים מעשיים הם הציגו לאפשטיין ולאמיר דרישות נוספות. הפירוש המדויק ניתן להלן:

הסוכנות תבעה מפויכטוונגער שיתן לה ה"ל-תאם בסך מיליון לירות ישראליות. מ"ן טובת-הנאה כזו, עבור הרעיון שהגו אנשיה בקשר לבנק ברקליס בלוונדון. למה לא? הרי בסופו של דבר זה לטובת המדינה? את ההלוואה דרשו וקיבלו בצורת פיקדון שהפקיד פויכטוונגער בחברת-בת של הסוכנות הנקראת ח"ל, העוסקת, אגב, גם ב"עיסקות של תיווך שטרות.

מועד ההפקדה — חצי שנה — חופף בדיוק את התקופה שנתן ברקליס: מסוף ספטמבר עד סוף מארס. הריבית נמוכה — 8% לשנה.

עיסקה דומה, כשהמדובר הוא בין אנשים פרטיים, היתה נקראת סחיסה, פשוט כי שמעו.

פרט מעניין: כל ההתרחשויות האלה אירעו, כאמור, בסוף ספטמבר, והרי כבר קודם לכן, בתחילת אוגוסט, כבר ישבה חוליה של בנקי-ישראל בבנק פויכטוונגער ובדקה את מצבו. לדברי הבנק הממלכתי נתגלו הפרטים האלה רק באמצע נובמבר.

למה שתקו אנשי הסוכנות? האם האינטרס הלאומי הממשש נר לרגליהם לא מחייב אותם להודיע על כך לרשויות המוסמכות? האם במקום ליהנות ממצבו של הבנק ה"כושל לא היו צריכים לדחוף על מצבו מהר ומוקדם ככל האפשר?

כשנתגלתה הפרשה לבנקי-ישראל, באיחור, הודיע בפסקנות: או שהעניין יוסדר או ש"נפנה למשרה.

★ ★ ★

התרת הקשרים

הפרשה היבאה לידעו של שר האוצר, פינחס ספיר, והוא הכניס בסוד העניינים גם את שר-המשפטים, יעקב ש"ן שפירא, שלו יש בקיאות רבה בסכני קות של עיסקות ככלליות.

ספיר קרא אליו בדחיפות את אריה פינחס, קוט, הורה לו לפעול במהירות. כי לדעת ספיר ושפירא היה אסור לסוכנות לתת ידה להפקדת ניירות-ערך לא לה בבנק ברקליס. ההולליס שהופקדו בלוונדון היו שייכים לקוחות ששילמו עבורם, ואסור היה לעשות בהם שימוש אחר.

נאנח באותם הימים אחד מפקידי הסוכנות שטיפל בעניין: "אחרי כל המאמצים שהשקענו בעניין, ואחרי שמתחנו חבל מתל-אביב ועד לונדון, וקשרנו את כל הקשרים — אחרי כל זה דורשים עכשיו להתיר את הכל ולקפל את הזנב".

יו"ר הנהלת הסוכנות היהודית, שספג את דברי השר ספיר, מיהר וכינס את אנשיו, נתן להם מנה כפולה ומכופלת. הוא פקד לגשת לפעולה מיידית.

★ ★ ★

כל זכויות, מדבר אחד

כתיצאה מן המגעים המחודשים בין הסוכנות לבין פויכטוונגער הגיעו שני הצדדים לסיכום הבא:

בנק פויכטוונגער יעשה כל מאמץ כדי

בין הבנקים שניבנו על מפיצי ההולליס היה גם בנק פויכטוונגער. והטכניקה היא כזו: הבנק היה חותם לסוכנות על סכום מסוים תמורת כך וכך איגרות. לאחר מכן היה יכול להתחיל למכור אותן לקהל, עוד בטרם שנמסרו לידיו.

רק בשלב מאוחר יותר, כמוסכם מראש, היה מכניס את הכסף לסוכנות ומקבל את האיגרות. אם המכירה היתה מתנהלת כשורה היה הבנק מרווחי, שכן הכסף היה מצטבר בקופתו והיה עומד לרשותו עד לתאריך המוסכם שבו היה עליו להעבירו לסוכנות. במציאות הלך הכל חלק, עד שרכש בנק פויכטוונגער איגרות הולליס מן הסידרה ה"תשיעית, בסכום של 5 מיליון דולאר. 3 מיליון הוא שילם, ואילו את היתרה — שערכה המדויק היה 1.9 מיליון — היה צריך לשלם לסוכנות בסוף ספטמבר 1966. הגיע מועד הפרעון, ולמנהלי פויכטוונגער לא היה כסף. המכירה של האיגרות דחקה הלכה בסדר, אלא שבכסף השתמשו לצרכים אחרים.

אפשטיין ואמיר ביקשו דחייה לחצי שנה, או הסדר של תשלומים, אבל הסוכנות התנגדה. הם הציעו גם מפיצי מתאים על הפיגור, אך הסוכנות סירבה. וכך החלה העיסקה הגדולה.

★ ★ ★

ליר הדלפק

אמרה הסוכנות לפויכטוונגער: אתם מסכימים לשלם פיצוי, כלומר: ריבית גבוהה יותר על הכסף? אם כך, אנחנו נדאג לכם למקורות מימון, כדי שתוכלו בעזרתם לפרוע לנו את החוב שלכם.

הוצעו כמה וכמה הצעות, נערכו בירורים, הושגו השגות, והגיעו למבוי סתום. עד שעלה רעיון בראשו של בן שנור, האחראי הסוכנות על איגרות הולליס, ומי שידוע בחוגי הבנקאות בתואר "האבא של הולליס". הוא יום מגע עם אנשי בנק ברקליס בישראל, התקשר דרכם עם ברקליס בלונדון, הציע שברקליס יתן הלוואה באמצעות חברה זרה, ובערבות בנק פויכטוונגער, שי אותה תיקח הסוכנות, ועל-ידי כך יפרעו אפשטיין ואמיר את חובם לציונות. הסוכנות תקבל את 1.9 מיליון דולאר המגיעים לה, לפויכטוונגער תינתן ארכה של זמן, והכל יבוא על מקומו בשלום.

ברקליס הסכים, בתנאי שינכה מראש ריבית של 9%, ובתנאי נוסף: שנוסף על ערבות בנק פויכטוונגער על ההלוואה, יופקדו בידי גם איגרות הולליס בסכום של 2 מיליון דולאר. מועד פרעון החוב נקבע ל-1 מארס 1967. פירוש הדבר: ניתנה ארכה של ששה חודשים לאנשי פויכטוונגער.

יד ביד עם הסוכנות היהודית בארץ-ישראל

ביצעו מנהלי-לשעבר של בנק פויכטוונגער עיסקה בינלאומית של ממש: גילגלו בה מיליונים מתל-אביב לגינה, מגינה ללוונדון ומלוונדון לתל-אביב.

זה מה שנקרא בינוס גדול.

על המניעים של מנהלי פויכטוונגער ל-

האריה לא שאג

עד שלא שר-האוצר, פינחס ספיר, הוא יו"ר הנהלת הסוכנות, אריה פינקוס, באותו זמן תיכננו אנשיו עיסקה גדולה עם בנק פויכטוונגער, ואף השתתפו בבצועה של עיסקה זו.

שעבר — יוסי אפשטיין ורענן אמיר — יכול עדיין להתנהל ויכוח. בינתיים יש חקירה משטרתית. על מניעי הסוכנות היהודית אין שום ויכוח — הסוכנות פועלת תמיד לטובת העם היהודי. זה מה שנקרא עברית מדוברת בשם ציונות.

★ ★ ★

אדגנטי ופאטריוטי

ךכך, למען הציונות, הגתה פעם הסוכנות את רעיון ההולליס. אלה הן איגרות-חוב של חברת ההולליס, הרשומה בהולנד, הנמ"כרות בחו"ל תמורת דולארים, או בישראל, תמורת לירות ישראליות. לפי שער חליפין של יותר משלוש ל"י לדולאר.

זה נתון ריבית גאה, צמידות לדולאר, פטור ממס, הכולל גם את הריבית וגם את הקרן, וכן שיחרור מן הצורך להצהיר במס הכנסה. זה גם עוור, כמובן, לבניין הארץ ולקניון הגלויים.

בגלל כל הסיבות האלה אין כמעט איגרות-חוב יותר פופולאריות מן ההולליס. הרבה אנשים קופצים עליהן. חוץ מזה: רכישת הולליס מאפשרת להרבה אנשים להיפטר מהכסף השחור שלהם בצורה אל-גנטית וגם פאטריוטית.

איגרות הולליס נמכרו לכן עד היום ב"עשרות מיליונים דולארים, ועדיין לא נס-ליחן.

המשטרה חוקרת

בסודיות רבה עיסקה

מפוקפקת, בה משחקת

הסוכנות היהודית

את התפקיד הראשי